

1733, 176
712
DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA,
DE

CENSUS PER LIBROS
CENSALES PROBATIONE,

QVAM
SVB PRAESIDIO
DN. CONR. WILH. STRECKERI,
FACVLT. IVR. ET IVDICII ELECTOR. PROVINCIALIS AS-
SESS. PROFESSORIS P. O. NEC NON CIVIT.
SYND. ET CAVS. TYTELAR. CONSVL.

PRO LICENTIA

SVMOS IN VTROQVE IVRE HONORES DOCTORALIA
MORE MAIORVM CAPESSENDI,

DIE VIL IVNII A. CIO IO CC XXXIII.

IN PER-ANTIQA ELECTORALI VNIVERSITATE
ERFORDIENSI

PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTEE

A
HEINRICVS BENIAMIN ZIEGLER,

ERFORD. REGIMIN. ELECTORAL. ADVOCATVS.

EDITIO II.

FRANCOF. ET LIPSIAE, CIO IO CCLI.

I. N. D. N. I. C.

DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA,

DE

CENSUS PER LIBROS CEN-
SVALES PROBATIONE.

§. I.

orem Disputantium observa-
turus, ante omnia de census
derivatione agendum erit,
descendit itaque vox census
à censendo, von schätzen, sic
censere territorium, pro im-
perare censum territorio, di-
citur in l. 1. C. in quib. caus. pign. vel hypoth. l. 4. C.
de cens. ac passim in LL. varios sortitur significatus.
Ita census descriptio & æstimatio juxta bonorum
atque

A 2

atque personarum facultates nach denen Häuptern
und Güthern erat præcipue determinata, adeo, ut
omnis civis non solum nomen fundi v. c. prædia,
prata, vineas, sylvas & pascua, sed quoque, quos
vicinos proximos habeat, profiteri deberet, juxta
l. 4. pr. ff. de cens. Dionys. Halicarn. l. 4. c. 9. sic non
raro cujuscunque universa substantia ac fortuna
omnes census nomine appellantur *VID. lib. I. Fa-
stor. v. 216.*

In pretio pretium nunc est: dat census honores:

Census amicitias: pauper ubique jacet.

LIVIVS lib. 4. historiar. originem illorum prædio-
rum deducit à Se. vio Tullio ob utilitatem reipub-
licæ, ut belli munia non viritim, sicuti olim, sed
pro possessione bonorum subditi obirent. Qui
autem plura de illis censibus legere cupit, ille Scri-
ptores antiquitatum Romanarum evolvere pot-
est; instituti enim mei ratio hoc non exposcit, ut
omnia illa jura atque denominationes censuum
huc adponere debeam, siquidem mihi animus non
est, de illis in genere, sed tantummodo de his, qui
nostris in oris frequenter locum obtinent ac in fo-
ro nostro, tanquam trita vulgarisque materia,
quotidie tractantur, quædam differere, quare et-
iam hæc ansam mihi præbuit, secundum nostram
praxin.

praxin aliquid in cathedra proferre, quum longe à Romanorum jure census hodierni vel patriæ nostræ devient. Census enim præter onera realia heic loci fundo impositi atque annuatim præstandi veniunt.

§. II. Originem, quod attinet, horum censuum, in nostris oris illa valde dubia est; CHRISTIAN. FRIED. GRÜNERVS in sua *Dissertatione de probatione atque reprobatione bonorum censuicorum sub præsid. Magnif. Du. TENZEL A. 1712. hic Erfordie habita Cap. 1. §. 3.* allegat glossam ad Sächsisch Lehn-Recht art. 60. seqq. dieses Rechts Anweisung hat seinen Ursprung von Römischen Rechten. Denn da die Römer alle Welt bezwungen hatten, mit Mannigfaltigkeit ihrer Gewalt, da besaßen sie der Feinde Festen, und setzten auch darauf Hauptmänner, die hießen sie Fürsten, und ist so viel genannt in den Latino, als Princeps, quasi primitias capiens, das ist so viel, daß Er nehmen mag über allerley Genieß und Zins der Acker oder Leute, die bezwungen waren, und davon hielten sie Mannschafft und Ritter. Wenn denn etwas darüber blieb, das gaben sie den Römern wieder. Als aber dazumahl Friede gemacht ward in denen Landen, da dachte es die

A 3

Fürsten

Fürsten unbequemlich, und zu viel zu seyn, daß sie die Ritter und die Mannschafft stetiglich in hohen Kosten halten sollten. Da wurden die Römer zu Rath, wie daß sie denen Fürsten liehen die Güter, und derselben Güter Mannschafft, und daß die Fürsten solten leihen fortan der Mannschafft, die Arbeit, den Nutz, und den Zinsen der Güter, und daß sie darum solten dienen. Welche Leihung hernach genannt ist worden Lehen, darum daß es ihnen geliehen ward, und nicht gegeben. Denn da sich die Lande besagten in Städten, und zu Frieden, und die Fürsten die Güter von denen Römern also empfiengen, da liehen die Fürsten auch denen Rittern und der Mannschafft die Lehen fortan, auf daß sie sich selber beköstigten. Darnach vermietheten die Ritter und die Mannschafft fortan den Gebauern umb genannten Bescheid, den wir Zinse nennen. *Hactenus Glossa. Conf. FRANZK. Tr. de laudem. cap. 10. n. 45. quæ sententia etiam non rejicienda videtur, ex ea ratione, quod multa feuda tam à Serenissima familia Saxonica, quam Schwarzburgica Vasalli heic loci tenent, quæ in censibus quibusdam certis de fundis exigendis consistunt. Inter alios vero est RENNEMANNVS, qui in sua Jurisprud. Rom. Germ. Memb.*

Membr. 2. Disp. 58. th. 10. probabilem illam opinionem iudicat, quæ à religionis exordio id juris in nostris regionibus initium sumisse, statuit, quando nempe ecclesiæ auditores ad ostentandum suum in studio religionis zelum, & ad gratitudinem erga Clericos declarandam, sua bona ipsis fecerint censualia, cum ea, sub certa quadam recipiendi fiducia, illorum dominio subjecerint, qui mox eadem restituerint his, reservato saltem sibi in recognitionem dominiū censu huiusmodi: Et hinc, ita pergit RENNEMANNVS *d. l. not. a.* argumentari, procul dubio apud Nos originem suam traxere census illi, qui vulgo liberi, *Frey-Pfennige*, vocantur. Quod deinde seculares magistratus mire adversus subditos aucupati, privati vero plurimi imitati fuerunt, dum bona sua agricolis sub nexu censuali in recognitionem veteris dominiū vendiderint; eoque sententia J^Ci Erfurtheni, RENNEMANNI. Et argumentum quidem præstantissimum ille J^Ctus sumisse videtur ab aliarum gentium ac provinciarum moribus, ex quibus ad census in nostra civitate, eorumque originem, argumentari voluit. Majores enim nostros subinde in aliis provinciis religionis amore ductos, non solum bona sua cum primis ecclesiis addixisse, re-

ser-

servata sibi possessione ad vitam pro certo aliquo censu; sed etiam ex suis bonis censum Ecclesie constituisse ad sustentationem Clericorum, docet LEISSER. *in Jure Georg. Lib. 1. cap. 18. n. 40.* Ita namque apud GOLDASTVM *Antiquitat. Alemann. Tom. II. Part. 1.* plures extant chartæ & formulæ donationum, ex quibus præ cæteris *chartæ 34. 41. 42. 49. 50.* notandæ veniunt, quippe quæ disertis verbis demonstrant, jam tum temporis apud Alemannos usu obtinuisse, quod bona sua ecclesiis aut monasteriis ea lege donarent, ut eorum possessionem, quoad viverent, sibi retinerent, & censum annum ex iis præstarent. Sic quoque in legibus Longobardorum *lib. III. tit. de beneficiis & terris tributariis*, reperitur lex, cujus initium est: *qui terram censualem habuerit, quam antecessores sui ad aliquam ecclesiam vel villam nostram dederint &c.* unde iterum apparet, apud Longobardos jam moris fuisse, ut haberent fundos censuales, quos ecclesie, vel etiam villæ regie obtulerint. Episcopo autem Aldenburgensi omnem terram Wagirorum sive Obotritorum annum quendam censum de quolibet aratro præstitisse, testis est HELMOLD, *in Chron. Slavorum lib. 1. cap. 12. sub finem.* Eandem tamen censum, saltem omnium & singulorum,

rum, in nostro territorio Erfurtenſi fuiſſe origi-
 nem, vix cum Rennemanno aſſerere auſim, ea qui-
 dem ratione motus, quod *GVDENVS in historia*
Erfurtenſi Lib. 1. cap. 10. p. 31. ex documentis in Ar-
 chivis, ad quæ provocat, tradat, urbis noſtræ fun-
 dos fuiſſe olim Archiepiſcopo Moguntino mini-
 ſteriales, ipſosque cultores glebæ adſcriptos. Sæ-
 culo autem XII. Adelbertum I. Archipræſulem Mo-
 gutinum, & fundis, & poſſeſſoribus eorum liber-
 tatem conſeſſiſſe, *annuo tantum cenſu reſervato.*
 Hunc vero cenſum magnam partem, Electorum
 liberalitate in eccleſias & milites, horumque pactis
 in plebem etiam perveniſſe. Quod ſi ita eſt, ori-
 go cenſuum in noſtris terris non tam à primordio
 religionis, quam ab Adelberto deducenda foret,
 quamvis in aliis regionibus, ut paulo ante oſten-
 ſum, jam multo antiquiori tempore fuerint intro-
 ducti, unde Adelbertus eoſdem apud nos quoque
 inſtituendi occaſionem procul dubio accepit. In-
 terim ulteriori Lectoris benevoli diſquiſitioni ac
 iudicio has de ortu cenſuum, in aliis & noſtris oris,
 ſententias relinquo. Id ſaltem certum atque no-
 tiſſimum, moribus antiquiſſimis in Thuringia &
 noſtra regione jus cenſiticum fuiſſe conſtitutum
 tantaque illud eſſe amplitudine, ut inter centum a-

B

gros

gros vix unus ab ejusmodi præstatione liber deprehendatur.

§. III. Nunc census descriptionem aggredior, licet definitio omnis periculosa pronuncietur per *l. 202. ff. de R. J.* Est autem jus censuale, jus quoddam in bonis cujusdam immobilibus, alii cuidam ad certam rem mobilem exinde in recognitionem veteris dominii quotannis solvendam, per mores constitutum juxta *RENNEM. l. c. §. 8.*

§. IV. Dicitur (1) *jus quoddam*, quatenus nimirum hoc per aliquam conventionem & præscriptionem est acquisitum, & hinc tenenda illa regula: quocumque modo res aliqua in alterum à persona habili transferi, eodem modo census jus quoque constitui potest (2) *in bonis cujusdam immobilibus*: quia census regulariter perpetuus esse debet, & tale subjectam requirit, quod durare & quasi perpetuo redditum præbere valet, quale non sunt res mobiles, hæ enim usu consumuntur, per consequens census rei immobili inhaeret, quippe quæ ad quemcumque possessorem cum onere transit (3) dicitur, *alii cuidam*; sive sit publica sive privata persona (4) *ad certam rem mobilem exinde*: sive in pecunia sive in frumento vel alia quacunque specie ex conventionem præstanda (5) *in recognitionem*

nem

nem veteris domini : nempe quod talis res antea in dominio censitoris fuerit (6) *per mores constitutum* : uti antea in §. 2. ratione originis fuit demonstratum.

§. V. Census communiter à DD. dispesci solet in *constitutivum* atque *reservativum* ; prior dicitur quoque *consignativus seu impositivus*, quando quispiam rei lux, hucusque liberæ, pensionem certam cuidam alii, conditionem hanc accipienti, annuatim solvendam imponit, vel etiam alio quocunque contractu interveniente censum constituit, & ita multi census, Clericis debiti, videntur exorti, quando nimirum fideles, religionis Christianæ zelo ardentis, in doctores sibi præpositos bona sua in censum contulerunt atque constituerunt, quod postea etiam subditi quidam ex devotione erga magistratum suum, & denique privati erga privatos, uti in §. 2. demonstratum fuit, sunt imitati, *conf. RENNEM. l. c. §. 15. lit. d. Hic à quibusdam iterum dispescitur in personalem*, quando persona solius censuarii ad certam pensionem, absque omni respectu rei alicujus, est obligata *FRANZK. Variar. Resolut. lib. 1. Resol. 1. n. 51. atque in realem respectu rei alicujus fructifera STRVV. F. feud. c. 2. §. 10. n. 4. ibique plures, sed de personali*

illo & fere inconfveto censu sermo mihi non est. *Reservativus seu fundarius vel pradialis* est, si prædium suum quis in alium transtulit, reservata tantum sibi modica portione fructuum aut reddituum sub census nomine SCHOPPIVS in *Tr. J. feud.* modum illum ita exprimit: Wann manus mortuæ, Clöster oder Aembter Privatis Erb-Güther verkauffen und einen Erb-Zins sich davon reserviren, cap. 4. p. m. 53. Quamvis generaliter omnis census constitutivus dici possit, ea ex ratione, quia vel per oblationem, donationem vel alium quemlibet titulum constitutio illa acquiritur, sed melioris doctrinæ causa à DD. hæc divisio observatur; In quantum vero census reservativus & constitutivus con & disconvenient, tradit MENOCH. 1. præf. 107. num. 7.

§. VI. Ad negotium hoc conficiendum requiruntur duæ personæ, quarum una vocatur *Censitor*, der Erb-Zins-Herr, qui jure aliquo censum acquisivit, sive per pactionem expressam, vel tacitam seu præsumptivam, & quotannis solutionem percepit; altera dicitur *Censitus*, der Erb-Zins-Mann, qui se ad census alicujus solutionem annuam domino fecit obligatum & alienata re novum censum in tabulas censorias referri curare debet.

§. VII.

§. VII. Census præsupponit fundum aut prædium aliquod, de quo sit præstandus, modo ille sit frugifer, ut sunt agri, horti, pascua, prata, vinea, sylva, ædificia, horrea & stabula &c. solutionem autem quod attinet, hæc consistit partim in pecunia numero certo designata, partim quoque in frugibus, partim in alia specie, cum v. g. vino, oleo, gallinis, anseribus, ovis, agnis, hædis, piscibus &c. census præstandus est. Impudentia vero rusticorum hæc in re ratione frumenti non execranda tantum, sed & acriter castiganda est, quibus solenne est, ut non solum pecudes aliasque fruges deterioris conditionis, sed & cum primis vilissima quæque grana inter se commixta, Censitori obtrudere soleant, quæ inde etiam ab aliis frumenti granis melioribus discerni, peculiari nomine, *Zins-Korn*, indigitari & pro longe viliori pretio divendi debent, sicuti *RENNEM. l. c. §. 36. lit. b.* annotavit, quæ omnia etiam in hodiernum usque diem adhuc durant.

§. VIII. Peracta messe, & quando grana à spicis sunt separata, plerumque solvendus est census, nisi pacta aut tempus in contrarium statutum obstat, uti in nostra civitate reperiuntur census aliqui, quorum solutioni dies in singulos annos cer-

tus est præfixus, *cujusmodi sunt ferie D. Michaelis, Simeonis Juda, Martini, Nicolai, Catharine, VValpurgis &c.* memorie consecrate, quibus si census non compareat, postero die moram certa pœna luere cogitur, hos census vulgo nuncupant *gebotene Zinse bey Straffe der Busse*, quibus etiam annumerari possunt illi census, *die Freyffsen-nige*, qui *Eminentissimo nostro Electori & Præposito* hujati B. M. V. competunt, & intra tempus à feriis Martini usque ad Elisabethæ recipiuntur, certa in non solventes determinata pœna juxta Ordinat. *derer Frey-Zinse*, ad differentiam illorum, quorum dilata impunis est solutio. Huc quoque referri possunt ex Jure Saxonico census illi promobiles, *Rustscher-Zinse*, qui si non statim die solvantur, postero die mora certa plectitur pœna, in singulos sequentes dies duplicanda *CARPZ. P. 2. C. 39. §. 25.* Apud Nostrates autem olim in usu fuisse peculiare genus census, quo rustici in pago, *Dach-wich*, certam quantitatem frumenti, loco tributi ordinarii, certo die ante occasum solis de certis prædiis ibidem dependere coacti fuerint, quæ prædia exinde *Sonnenland*, & census dependendus *das Erb- oder Sonnen-Geld* nominatus fuerit, referente *RENNEM. l. c. Disp. 59. §. 26. lit. c.* postea tamen

tamen census iste ab usu recessit, prædiis ei obnoxiiis in librum censualem publicum, pro ordinario tributo quocannis ferendo, relatis, daß ein jedweder solch Sonnenland hat uns Geschloß gleichanbern nehmen müssen. Rectius tamen putarem, censum illum Sonnengeld ab ipsis prædiis, antiquitus Sonnenland vocatis, denominationem suam accepisse. Ejusmodi enim bona ab antiquissimis temporibus plura fuerunt in Germania, quæ majores nostri, idololatriæ adhuc addicti, in honorem solis, quem pro numine colebant, & quod eadem libera ac perpetuo hereditaria essent, solaria vulgo Sonnen-Güter appellarunt, unde E. HARTMANNVS AB ERFFA in *Disput. Lips. 1716. de bonis Germaniæ feuda solaria dictis, habita, §. 10. not. f.* illa prædia ita describit: *est autem nobis bonum solis æternum, proprium, hereditarium ac liberum bonum, id est, à majoribus ad descendentes omnes cum potestate liberrima dispositionis translatum, neminemque nisi solem & ensẽ agnoscens superiorem.* Prædia itaque illa Dachwicensia quoque ejusmodi bona olim fuisse solaria, eo confidentius affirmare non dubito, quoniam ipsum vocabulum Sonnenland gesserunt, & teste RENNEM. *d. l.* postea demum in catastrum relata. Aliud genus, census est, quo

quo fruitur Monasterium SS. Petri & Pauli de quibusdam bonis in pagis, *Ullach*, *Binderölebett* und *Gottstedt*, ubi ante aliqua jamdum sæcula agros suos, qui adhuc vocantur ut plurimum *Mönchland*, & libertate ab oneribus publicis gaudent, colonis pro annuo censu colendos locavit. Canon vero ille cum perceptione fructuum ita æquiparatus, ut non tam pro bonis censiticis, quam laiciticis illi agri sint habendi, prout etiam adhuc hodie *Leß-Güter* appellantur, & pro talibus venditantur.

§. IX. Si censitus rem quocunque modo alienat, novum censitum censitori tradere ac insimul relaxationis grossum, den *Außlaß-Schilling*, solvere tenetur, novus autem laudemium pro investitura accipienda itidem inscriptionis grossum, den *Anschreib-Schilling*, persolvere debet, heredes tamen censiti ad laudemium solvendum non sunt obligati, sed tantum præmium inscriptionis, pro censito autem defuncto, ut ejus nomen deleatur, unum grossum, vulgo *Ab- und Zuschreib-Gebühren*, hic loci præstant *RENNEMANN. disp. 59. th. 34. not. b.* Atque documentum literarium brevibus verbis conceptum, vulgo *der Lehn-Zeddel*, *Lehn-Bekanntniß*, dare solet censitor, in quo
 novum

novum censitum pro suo posthac censito suscipere ac pro eodem agnoscere velle confiterur ; Secus autem est in mutatione censitoris, ubi census nulla investitura apud novum censitorem indiget.

§. X. Ab his autem quasvis dominiij utilis species earumque affinia jura distingvenda veniunt ; nos breviter & remissive saltim potiora jurum illorum capita attingemus. Occurrit igitur (1) FEVDVM, id namque differt (a) ratione dominiij utilis, quod Vasallo tantum competit 2. Feud. 8. STRVV. *J. feud. cap. 2. th. 5.* e contra autem census plus juris habet in re censuali, quam vasallus in re feudali, hinc potest rem absque consensu censitoris immutare, modo censitor ratione sui census non laedatur, (b) ratione servitiorum (census enim loco eorum est MASCARD. *concl. 603. n. 5.*) 2. feud. 23. (c) ratione alienationis 2. feud. 34. 55. (d) ratione transmissionis ad heredes aliorumque modorum LVDW. *Synt. J. feud. c. 2.*

§. XI. Porro differunt bona censitica (2) ab EMPHYTEUTICIS ; potissimum autem (a) ratione dominiij utilis, hinc censitica vocantur schlechte Zins-Güter, item Erb-Zins oder Alodial-Güter, LEISERVS in *J. Georg. l. c. 9. num. 20.* Emphyteutica autem rechte Erbzinß = Güter, SCHACHER. *Coll. pr. p. m. 184.* contrariam tamen

C

ten-

sententiam fovet *J. C. RENNEM. l. c. Diss. 58. §. 9.*
lit. a. sequentibus ex rationibus, usui in nostra civi-
 tate adequatis: si enim bona censualia vocantur
 simpliciter *Zins-Güter*, id ambiguum nimis est &
 communi loquendi non congruit consuetudini,
 qua nomen *Zins-Gut* in genere denotat omne
 bonum, de quo merces, pensio, census, usurave
 solvitur, puta *Mieth-Zins*, *Haus-Zins*, *wieder-*
kauffliche Zinse; deinde si bona emphyteutica vo-
 cari debeant *Erb-Zins* vel *Erb-Zins-Güter*, quo
 nomine quælo venient censualia? cum nomen il-
 lud *Zins* (ut dictum) his in oris sit generale, omni-
 bus censibus, quicumque sint, competens? neque
 etiam ambiguitatem hanc tollit vocabulum sim-
 plicitatis *schlecht*, ut scilicet bona censitica vocen-
 tur *schlechte Zins*, Emphyteutica vero in specie
Erb-Zins: quia denominationi huic adversatur
 usus in *Eisfurtinis* ditionibus, quo tam in urbe,
 quam in pagis, bona hæc censualia appellantur
 promiscue *Erb-Zins* & recte quidem. Quamvis
 enim emphyteutica bona jure quoque possint no-
 minari *Erb-Zins*, quippe quæ ad heredes transe-
 unt, longe tamen majori jure sic appellabantur
 censualia vel censitica, quia hæc indistincte & per-
 petuo ad heredes ac quoscunque successores alios
 trans-

transeunt, cum illa interim finito tempore, generatione vel alio modo præscripto finiantur sæpius : Ne dicam, quod emphyteuticorum quoque his in oris, utpote in terra fertili, rarior adpareat usus. Alia igitur denominatio & ea quidem distinctior quærenda est ; cum nimirum bona censualia proprie dicantur, sint & maneat, *Erb-Zins* oder *Erb-Zins-Güter*, utpote perpetuo duratura ; Emphyteutica vero, cum non semper ad heredes transeant, neque etiam perpetuo & per omnia talia maneat, si nominarentur *Erb-Las-Güter*, commodior fortasse & rei conventior esset denominatio, quoniam locationi sunt valde affinia &c.

(b) Ratione canonis de re aliena, de hujus discrimine vid. *Dn. LTNCKER. Resp. IX. n. 104.* *FRANZK. de laudem. c. 10. n. 56.* (c) Ob moram in solvendo, si emphyteuta intra biennium in ecclesiastica, vel triennium in seculari emphyteusi non solvat canonem, tunc privatur emphyteusi, secus vero incensito, qui tantummodo ad census solutionem & quandoque ad poenam expensasque tenetur, privatio vero nunquam obtinet locum, licet intra longissimum tempus non solverit censum. Incidenter hic quæstio movenda venit, si quis asserit hanc illamve rem esse emphyteuticam, possessor

C 2

vero

vero id negat, tunc ad regionem & locorum consuetudinem est recurrendum, utrum in illis bona emphyteutica vigeant, an vero censuaria? Priori casu affirmandum est & tale prædium pro emphyteutico declarandum, posteriori vero casu præsumitur censuale esse *l. 34. ff. de R. J.* adeo, ut actori neganti incumbat probatio rei emphyteuticæ *RENEM. disp. 59. §. 37.* quod si regionis mos non appareat, quia varius fuit, ad id, quod minimum est, redigenda summa est *d. l. 34. ff. de R. J.* in dubiis enim semper benigniora præferenda sunt *l. 54. ff. de R. J.* quoniam itaque bona censuaria benignioris sunt conditionis, quam emphyteutica, cum in illis possessor plenum, in his vero utile tantum habeat dominium, hinc verior est Doctorum opinio, in dubio bona reputari pro censuariis *BERLICH. Part. 2. Concl. 47. n. 19. seqq.* Plures differentias bonorum censuarium ab aliis bonis *L. B.* videre atque legere potest in alleg. Gruneri Disputat. quoniam illas proferre breve huic labori præfixum spatium non permittit, & præterea facilius omittuntur, cum nostri instituti non sint, & ab illis facile discerni queant, sed ad thema Dissertationis nostræ revertemur.

§. XII. Præmittenda vero sunt quædam
de

de probatione & definitur, quod sit actus judicialis à partibus litigantibus susceptus, ut iudici de facto controverto fiat fides. Dispersitur autem communiter à DD. in *artificialem*, quæ per præsumptiones & conjecturas expeditur, in causis civilibus & maxime in criminalibus, & in *inartificialem*, quæ fit per testes, instrumenta & jusjurandum &c. de qua inartificiali in nostra dissertatione agitur. Ulterius dividitur melioris doctrinæ causa ac in praxi quotidie occurrenti, in *plenam seu perfectam*, quando duo testes classici sive omni exceptione majores adfunt, & in *minus plenam seu imperfectam*, quæ per se non facit plenam fidem, sed alio adhuc indiget adminiculo. Hæc iterum tres habet gradus. Alia est *semplena major*, si quis v. g. unum testem classicum, alterum vero omni exceptione non majorem habet; alia *semplena simpliciter*, quando e. g. unus tantummodo testis omni exceptione major adest; alia *semplena minor*, quando v. c. unus quoque saltem testis adest isque vero non omni exceptione major. Duos priores gradus supplet juramentum necessarium, ultimus vero gradus tollitur per juramentum purgationis. Plura de probationibus adducere supervacaneum esse puto, quoniam in compendiis Juris hæc materia

C 3

fufius

fufius tractatur, id circo ad propofitum meum propius me accingam, & agendum fic erit de libris cenfualibus.

§. XIII. Ante omnia vero iftiſmodi libri ſunt diſtingvendi inter publicos & privatos. Publicorum hæc requiſita ſunt, ut (1) conſcribantur publica auctoritate ab Officiali publico ad id à Superiori deputato in præſentia Notarii & duorum teſtium & quidem (2) vocatis bonorum poſſeſſoribus, quibus (3) poſt conceptionem à Notario factam contenta articulate & clare prælegantur, & (4) inſtrumentum deſuper conficiatur, librique ipſi à Notariis & teſtibus ſubſcribantur & ſigillis muniantur. His requiſitis adhibitis dubium non eſt, quin tales libri plenam mereantur fidem
STRUCK. U. M. ff. Lib. 50. tit. 15. §. 1. Freibleben in
 Diſp. de libris cenſualibus & judicialibus th. 10. ſed
 pauci, imo apud nos, nulli ita conſcripti reperiuntur. Cum autem inſtituti mei ratio exigat, cum primis de libris privatis cenſualibus diſſerere, videndum eſt, qualem illi probandi vim habeant. Sunt ergo hi ſcripturæ privatæ, in quibus nomina cenſuariorum vel cenſitorum tam hodiernorum quam priſcorum, qui de fundo aliquo certo cenſus determinatos annuatim præſtiterunt atque ad-
 hug

huc præstare debent, inscripta inveniuntur. Longe itaque differunt ex descriptione allata à censualibus Romanorum libris, quorum librorum forma in famosissima illa *l. 4. pr. ff. de cens.* exprimitur, nam hic loci non solum magistratus præter onera realia census de quibusdam fundis, sed etiam pia loca, quid? quod privati quoque percipiunt, & intuitu hujus juris tabulis censoriis utuntur, ex quibus deinde jus census demonstrare atque probare conantur, quare dehinc quæstio oritur, & in foro nostro quotidie ventilatur: an libri hi privata auctoritate conscripti censuales plene probent? Non desunt quidam Jcti, qui pro affirmativa atque negativa sententia pugnant.

§. XIV. Nonnulli libris censualibus præcipuis ecclesiasticis & monasterialibus plenam omnino tribuunt probationem, atque sequentia fundamenta pro stabilienda sua opinione afferunt, qua de re videantur uberius NICOLAUS DE PASSERIBVS *de script. privata lib. §. qu. 2. aliique*, qui omnes argumentum primum desumunt ex *Jure Canonico c. 13. X. de probat.* ubi libris antiquis vis probandi adscribitur; Alterum desumptum est ex *c. 13. X. de præscript.* ubi Pontifex libro censuali ecclesiæ Romanæ iidem fidem tribuit publicam.

Ter-

Tertium peti solet *ex l. 10. ff. de probat.* ubi censuales libri testibus præferuntur & quæ sunt alia.

§. XV. Argumenta autem tanti non sunt, ut eis stare debeat; Nam primo in *c. 13. X. de probat.* agitur de antiquis limitibus probandis, ubi quoque probationes imperfectæ admittuntur; & sicutiam antiqui libri concurrentibus aliis administris plurimum ad probationem conferunt, soli vero non probant. Quod secundum argumentum *c. 13. X. de præscripti.* concernit, quæstio ibi erat de libro censuali in archivo seu camera apostolica reperto, cui Pontifex fidem habuit ob fidem scriniarii juramento obstricti, uti ipse addit, cui aliud adhuc diploma accedebat; sed monasteria aliaque ecclesiæ nec tales scriniarios, nec jus archivi habent, ergo quoque eorum libri censuales eandem fidem habere nequeunt. Tertium argumentum *l. 10. ff. de probat.* quod attinet, agitur ibidem quidem de libris censualibus publicis, qui Romanorum jure secundum *l. 4. pr. ff. de cens.* publica auctoritate erant in utilitatem reipublicæ constituti, *vid. GOTHOFRED. ad l. 10. ff. de probat.* ut tempore belli quilibet possessor illorum prædiorum servitia sua atque onera præstare posset, sed cum his minime libri nostri censuales sunt conferendi, quia privata

vata tantum auctoritate sunt confecti, quare in præjudicium tertii haud plene probant, sed saltem aliqualem præsumptionem pro se habent, idcirco NICOL. DE PASSERIBVS *cit. l. qu. 2. n. 14.* negantium sententiam ita limitat putatque, libros ecclesiæ antiquos vim probandi propter antiquitatem habere *per c. 13. X. de probat.* sed quamvis admiserim illam limitationem, in antiquis rebus vim quandam probandi atque præsumptionem iis tribuendam esse, quorsum tendit illud *c. 13.* quia in illis causis imperfectæ probationes admittuntur, plenam tamen haud habent, adeoque ad minimum juramentum suppletorium accedere debet, ab eo præstandum, cui horum librorum cura & redituum exactio concedita est, quamvis, cum de antiquis agatur, juramentum suppletorium credulitatis sufficiat, prout statuit BOEHMER. *in Jur. Eccles. Protest. lib. 2. tit. 22. §. 3.*

§. XVI. Fautores hujus affirmativæ sententiæ ipsi etiam limitant; si nempe agatur in possessorio judicio, ubi hi libri censuales plene contra solventem probant, ea ratione adducti, quod causa possessoria sit modici præjudicii, ideoque in ea sufficiant probationes imperfectæ MARTINI *Tr. de Jure Cens. cap. 7. n. 18.* ex pensionis enim vel canonis

nonis perceptione possessio probatur *cap. cum venisset X. de restitu. spoliat. CLVD. rerum quotid. cap. 6. num. 141.* imo per solutionem census dominium probatur *MASCARD. de probat. Vol. i. Concl. 545. n. 1.* atque libris istis contra ipsos solventes standum est *ALV. VALASC. Thesaur. Jur. Emphyteut. Qu. 9. n. 29.* nullo autem modo in possessorio ordinario, hoc enim magni est præjudicii, ideoque in eo plenæ requiruntur probationes, prout statuit *alleg. MART. cit. l.*

§. XVII. Sed queritur: an censitor possessionem suam percipiendi censum ex libris censu-
alibus etiam contra tertium, qui nondum domi-
num censitorem recognovit neque canonem sol-
vit, probare possit? & eam questionem eatenus
affirmandam censeo, quatenus censitor in annis
proximis præterlapsis pensionem adhuc percepit,
neque alius dominus censiticus interea temporis
fundum, de quo ille canonem exigit, sibi centua-
rium fecerit, & in possessione recentiori censum
percipiendi versetur. Hoc enim si contingat, po-
sterior in momentaneo iudicio possessorio esset tu-
endus, usque dum prior in iudicio ordinario pos-
sessionem antiquiorem demonstraverit. Cum in
summanissimo factum tantum possessionis mo-
men-

mentaneæ, non autem ejus qualitas & an illa iusta
 vel iniusta sit, respiciatur *l. 2. ff. uti possidetis* STRUCK.
U. M. ff. lib. 43. tit. 17. §. 2. quod si vero hoc non
 esset, tunc censitorem possessionem suam etiam
 contra novum & tertium fundi possessorem, qui
 nondum solvit, demonstrare posse autumo. Ex
 perceptione enim pensionis, uti præcedenti §. di-
 ctum, probatur possessio. Possessio vero, ut Do-
 ctiores communiter defendunt, est species juris in
 re, adeoque non tam fundi possessorem, quam ip-
 sam rem censualem afficit. Quamvis itaque per-
 sona censiti mutetur, non tamen præterea jus censi-
 toris in re acquisitum mutari potest. Res enim
 transit cum suo onere, neque successor melioris
 potest esse conditionis, quam autor ejus, à quo jus
 in eum transit *l. 175. §. 1. ff. de R. J.* unde quoque
 vulgata Jctorum regula est; *quod nemo sibi ipse
 causam possessionis immutare possit.* Quemadmo-
 dum autem non statim amittimus possessionem,
 cum alter nobis absentibus ac ignorantibus occu-
 pavit fundum STRVV. *Synt. Jur. Civ. Exercit. 42.
 th. 31.* ita multo minus censitor ex ea ratione, quod
 tertius aliquis fundum illius censuicum possidere
 incipit, possessionem suam, censum ex fundo per-
 ciendi, amittit. Alias illud quoque absurdum

D 2

eveni-

eveniret, ut singulis momentis, ubi fundus novum
 possessorem obtinet, possessio censitoris ratione
 census sui citra omnem suam culpam & animum
 exspiraret, idemque in iudicio petitorio jus suum
 deducere opus haberet. Sufficit itaque, si pos-
 sessorium iudicium instituens probaverit censitor,
 quod perceperit censum ad minus per duos annos
 à possessoribus rei censiticae, & quod reus possideat
 rem, cujus occasione praestatur census & praesumi-
 tur possessio, nisi probetur contrarium. BOCCATI
 à CINGULO de Interdict. Ut possidetis cap. 8. num. 8.
 Et hinc DD. statuunt, solutionem pensionum adeo
 probare possessionem illius, cui solvitur, ut non
 solum id verum sit contra solventem (qui casus est
 sine dubio) sed etiam contra tertium & quoad om-
 nes ALVAR. VALASC. de Jur. Emphyteut. Q. 9. n.
 13. ANDR. CLVDIVS rerum quotidian. cap. 6. num.
 143. NICOL. DE PASSERIE. de Script. privata lib.
 5. qu. 2. n. 31. Aliud autem est in iudicio petitorio.
 Tunc enim ex libro, ubi solutiones pensionum an-
 notatae sunt, non plene probabitur census alleg. VA-
 LASC. qu. cit. n. 29. MASCARD. cit. l. concl. 544. n.
 7. nisi probetur de possessione triginta vel quadra-
 ginta annorum, praeterea ex census solutione non
 probatio plena, sed tantummodo praesumptiva ori-
 tur,

tur, ex hujusmodi enim solutione probatur tantum possessio, & ex possessione arguitur dominium *alleg. MASCARD. concl. 545. n. 2. 3. & 4.*

§. XVIII. Ex observantia itaque nostra Erfordiensis in judiciis petitoriis illa quoque sententia obtinet, ut libri censuales habeant quidem vim probandi, quippe quæ ipsis eo minus denegari potest, quo magis constat, vix alia de census constitutione apud nos scripturæ indicia, quam in registris censitorum (in den Zins-Registern) conspicua monstrari posse *RENNEM. d. l. Disp. 58. th. 20. not. a.* Soli autem contra censitos non plene probent. Cujus sententiæ hæc potissimum sunt rationes, quoniam (1) isti libri plerumque sunt ad instar domesticæ testationis, cum ex iis nec de tempore, nec de personis præsentibus, nec à quo scripti sint, intelligatur, hinc deficientibus aliis adminiculis nil probare possunt *l. 5. C. de probat.* (2) Domini hac ratione in propria causa testes fierent *l. 10. C. de Testib.* (3) Quivis dominus pro lubitu in suum commodum aliquid hisce inferere, eos augere, novaque inducere possit *CARPZ. lib. 1. tit. 7. Resp. 61. n. 12.* (4) Perniciosum est, uti ait Imperator *in l. 7. C. de probat.* ut ei scripturæ credatur, in qua quis alium propria annotatione debitorem constituit

D 3

junct.

junct. l. 6. C. eod. (5) Omnes Autores & Jcti eo inclinant, quod libri soli absque adminiculis plene haud probent, de quibus *vid. CARPZ. all. l. Resp. 62. n. 3. seqq.* adminicula vero istiusmodi plura refert LEISSER, *in Jure Georg. lib. 3. cap. 27. num. 85.* quando nimirum 1) agatur de re non adeo magni momenti, 2) si libri censuales sint antiqui, 3) si archivo publico custoditi atque reperti, 4) si plures sint libri uniformes & ordinata serie conscripti, 5) si rustici ipsimet pro se eos allegent, 6) si libris contra se adductis non contradixerint subditi, 7) si libri censuales non ab uno, sed à multis in eodem officio surrogatis, & bonæ famæ viris fuerint conscripti, 8) si quædam saltem in his libris contenta probata sint, aut vera & justificata reperiantur, 9) si in libris censualibus longa & quidem tanti temporis præstatio fuerit descripta, quæ ad præscriptionem sufficit. Monet tamen Leisserus, hæc adminicula non omnia simul & conjunctim requiri, sed sufficere, si unum & alterum interveniat. Quod uti veritati consonum, ita & praxi nostra Erfordiensis unum alterum que adminiculum adhuc addere placet. Pertinent itaque huc catastra seu libri æstimi, vulgo *Verrechten*, ex his enim non solum successores fundorum demonstrantur, sed quia in
iisdem

iisdem ad plurimum annotatus quoque est censitor, was das Stück vor einen Erb-Herrn habe, hinc jus census quoque ex catastro cum libro censuali conjuncto probatur. Maxime autem ad catastrum de Anno 1620. quod juramento à lubditis est confirmatum, respicitur, deinde accedunt etiam libri antiqui, die *Stuhr-Läufer* oder *Lager-Bücher*, dicti, qui ipsi etiam catastro, in demonstratione successorum, adjuvant. Sed quia in recentioribus cum primis catastro censiti subinde aut censitores plane non nominarunt, aut tales annotandos curarunt, quibus census non debetur, hinc ex solo aestimo jus censiticum probari nequit, sed libros centuales oportet cum catastro conferre, quæ si concordant, censitor omnino plenam probationem efficit. Tunc enim libri centuum ex aestimo, pro quo tanquam scriptura publica semper præsumitur, & in quo censitorum propria reperitur confessio, *CARDINAL. TVSCH. lit. C. concl. 128. n. 8.* *MENOCH. de Arbitrar. Jud. Quæst. lib. 2. Cent. 1. cas. 91. num. 27.* *MEV. Part. 4. dec. 27. n. 6.* *NICOL. DE PASSER. lib. 5. qu. 20. n. 4.* corroborantur atque convalidantur. Si tamen recentiora catastro vel census plane non meminerint, vel alium censitorem, quam qui in aestimo de Anno 1620. reperitur,

peritur, nominaverint, tunc huic tanquam antiquiori & juramento confirmato, si quidem libri censuales in omnibus conveniant, major fides quam illis habetur. Si vero adhuc aliquod dubium de possessore alicujus fundi occurrit, tunc in pagis sculteti, junctis consortibus, vel notitiam suam aperire, sie müssen eine Aussage thun, vel etiam mediantibus articulis probatorialibus atque interrogatoriis jurato de fundi possessore deponere debent. Inter adminicula porro quoque referri merentur schedulae investiturae, die Lehn-Scheine, quae si extant, census easdem tanquam instrumenta communia edere tenetur. Ex his enim jus censitoris perspicue deduci potest, cum illa recognitio & agnitio domini censitoris, si non aliunde rem ab onere census liberam esse appateat, recognoscenti omnibusque ejus heredibus & successoribus omnibusque his, qui ab illo titulum & causam habent, praedictet. FRANZK. lib. 1. resolut. 3. n. 5. LEISSER. l. c. cap. 18. n. 63. 64. Sed & apochae, die Quittungen, quas census, pensiones solventes, accipere solent, probationem, quod res sit censuaria, valde adminiculantur. Ut taceam in literis atque instrumentis, quae super contractibus, à possessoribus tendorum initis, conscribuntur, vulgo

vulgo in Kauff- oder Tausch-Briefen, wieder-
 kauffliche Verschreibungen, ut & in schedulis su-
 per divisione hereditatis factis, vulgo den Loos-
 Zedduln, ut plurimum census memorari, & qui-
 busilli debeantur, significari. Quorum copiam
 si censitor habere possit, multum sane adjumenti
 libris censualibus conferant necesse est. Plura
 adhuc sunt adminicula, quæ tamen pro diversitate
 causarum occurrentium admodum variant, neque
 ob specialem suam rationem ad alios casus appli-
 cari facile possunt.

§. XIX. Producendi insuper sunt plures
 libri censuales uniformes, & qui cum publicis do-
 cumentis recensitis coincidunt, si vero dispa-
 res sunt, plene probare nequeunt; scripturæ enim di-
 versæ fidem sibi invicem derogantes, ab una ead-
 demque parte prolata, nihil firmitatis habere pot-
 erunt *l. 14. C. de fide instrum.* nam producens tales
 scripturas eo ipso asserit, illas actualiter esse veras,
 ex quo deinceps nascitur inextricabilis contrarie-
 tas, propter quam utraque scriptura fidem amittit:
 contrariis enim scripturis semper inest mendacium
 EVERHARD. *de fide instrument. cap. 5. n. 73. seqq.* illa
 tamen uniformitas non consistit in eo, quando e-
 g. quis produceret librum de Anno 1620. in q 10

E cen-

census aliquis cum fundo censitico reperiretur in-
 scriptus, idemque in sequentium annorum libris,
 nihil amplius addito repeteretur, eo namque casu
 posteriorum librorum notamina tantum referrent
 se ad primum librum, adeoque re ipsa pro unius
 tantum libri scriptura illud esset habendum. Ali-
 ter se res habet, si in singulis libris possessores fun-
 di, qui successu temporis illum tenuerunt, accuratè
 sunt notati, & qua ratione censum solverint, fu-
 erit adscriptum. Hi enim uniformes & ordinata
 serie conscripti vocari merentur, & hinc fidem pro-
 bandi nanciscuntur. Deinde etiam si absque so-
 lutione producantur ejusmodi libri, non probant,
 MASCARD. *Vol. 1. de probat. concl. 273. n. 6.* si enim
 libri censuales tantum descriptionem agrorum,
 non vero solutionem testantur, nihil probant,
 præsertim contra eum, qui in possessione immuni-
 tatis est MEY. *P. 4. Dec. 179. n. 11.* videndum tamen,
 an omnes libri de singulis annis nullam solutionem
 adscriptam habeant, an vero aliqui tantum? Po-
 steriori casu fidei ipsorum nihil decedit, cum, quod
 in nonnullis desideratur, ubi censui sæpius ob pau-
 pertatem aut belli tempora sua præstare non potu-
 erunt, ex aliis suppleatur. Porro etiam cancella-
 tio fidem derogat instrumentis STAVV. *Syntagm.*
Jur.

Jur. Civ. Exercit. 28. §. 33. Et interlineatio quoque scripturam reddit falsam, ita ut fides ipsi amplius nulla sit *MULLER. ad Struv. d. l.* Sed de hisce vitiis instrumentorum plura penes Autores citatos legi possunt; fides vero vacillans illorum librorum per juramenti impositionem necessariam, si nempe censorum praesumptiones praegnantantes pro se habet, alias non; à Judice hujus loci sanatur.

§. XX. Plura adjicere potuissem, nempe de census praescriptione, sed *L. B. ad Autt. allegg.* remitto, ibi ampliolem tractationem inveniet, meum enim propositum erat, secundum nostram in foro ventilatam materiam aliquid de his verba facere, sed à proposito meo plane deterritus sum, quapropter si non omnia satis apte posita deprehendes, virium ignoscas imbecillitati, si vero materiam non satis digne examinatam invenies, id non ignaviae mentique languidiori, sed brevitati temporis, quoniam jussu Superiorum editio speciminis mei inauguralis properanda erat, tribuas; sed promitto tibi alia occasione uberiorem explanationem thematis mei offerre. Interim vale
*L. B. meisque qualibuscunque
 fave conatibus.*

E

CO.

COROLLARIA.

I.

Usuræ jure divino & humano sunt licitæ, modo non sunt mordaces.

II. Liberi expositicii & inventi pro justis & legitimis liberis, ita ut ad honores & collegia opificum possint admitti, sunt habendi.

III. Filius non tenetur conferre sumtus studiorum, licet pater eos in librum rationum redegerit aut specialiter consignaverit.

IV. Legitimati per subsequens matrimonium in feudis succedunt.

V. Uxor ratione dotis creditoribus hypothecariis, qui expressam anteriorem allegant hypothecam, omnino preferenda est.

VI. Fundus ex pecunia dotali comparatus non est dotalis.

SOLI DEO GLORIA.

ULB Halle

3

005 355 664

1733, 176
7 19
DISSERTATIO INAUGURALIS IURIDICA,
DE

CENSUS PER LIBROS CENSVALES PROBATIONE,

QVAM
SVB PRAESIDIO
DN. CONR. WILH. STRECKERI,
FACVLT. IVR. ET IVDICII ELECTOR. PROVINCIALIS AS-
SESS. PROFESSORIS P. O. NEC NON CIVIT.
SYND. ET CAVS. TVTELAR. CONSVL.

PRO LICENTIA
SYMOS IN VTROQVE IVRE HONORES DOCTORALIA
MORE MAIORVM CAPESSENDI,
DIE VIII IVNII A. CIV IO CC XXXIII
IN PER-ANTIQA ELECTORALI VNIVERSITATE
ERFORDIENSI
PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTET

A.
HEINRICVS BENIAMIN ZIEGLER,
ERFORD. REGIMIN. ELECTORAL. ADVOCATVS.

EDITIO IL

FRANCOF. ET LIPSIAE, CIV IO CCLI.